

הוא עומד במקום מלך והפקרו הפקר ותקנותיו ורשותו מתפשטת על כל ישראל אבל רשות הנשיא לא אלים כולא הא, וע' בס' יראים השלם עמוד עריות ס"ס ל' דבהוראה הקפיד הכתוב ביושבי א"י ועמש"כ בתועפות ראם שם מהוריות ב' ע"ב א"ר בהוראה הלך אחר רוב יושבי א"י כו'. ובתוס' הכא דבאיסור והיתר בני א"י חכימי טפי כו'. וע' שו"ת הריב"ש סי' רע"א.

טו. לא יסור שבט מיהודה אלו ראשי גלויות שבבבל שרודין את ישראל בשבט. ברש"י שיש להם כח ורשות מאת מלכי פרס, וראה שו"ת הריב"ש סי' רע"א, וע' תומים סי' ג' סק"ז שכ' לא הבנתי מאיזה טעם יהיה כח ביד ריש גלותא בבבל ליתן רשות לארץ ישראל משום דהיה להם כח מלך פרס וכי מלך פרס משל בזמן רבי ודור של אחריו בארץ ישראל הלא לא היה לו כלל צווי וממשלה בא"י, והיתה א"י תחת ממשלת קיסרי רומא תחת אנטונינוס בימי רבי והוא נתן לטבריא קולניא ואין למלך פרס ממשלה כלל בא"י, וא"כ איך נתן מלך פרס רשות לדון במדינה שאינה תחת ממשלתו, ונהפוך הוא דרבי ודאי היה לו רשות מאנטונינוס לדון ולכוף המסרבים בכל מקום וממשלת הקיסר היה בכל העולם כהיה רביעאה שראה דניאל וא"כ ראוי היה שיש לרבי ליתן רשות לדון אף בבבל ובכל הגולה, אלא ודאי דלא תליא במלך הנכרים כלל רק מי שהוא זרע דוד מלך ישראל כמו שהביא בתוס' בשם ירושלמי דראש הגולה מזכרים ונשיא שבא"י מנקיבות כו'. ויעוין במחברתי לתולדות רבינו הקדוש רבי יהודה הנשיא שגליתי בס"ד שם האשה מדבית דוד אשר ממנה יצאה שושלתא דהלל ובניו, ויעוין בחולין צ"ב א כי שרית עם אלהים ועם אנשים אמר רבה רמז רמז לו שעתידים שני שרים לצאת ממנו ראש הגולה שבבבל ונשיא שבא"י, הוקדם ריש גלותא לנשיא, [אבל ברש"י שם כ' שרית עם אלהים נשיא שבא"י שסמוכים הם ועם אנשים ראשי הגולה, לפ"ז הוקדם הנשיא לריש גלותא] וע' בחדושי הגאונים לע"י הכא מבדיל בין זמן בית שני לזמן שאחר החרבן עיי"ש.

טז. ומחוקק מבין רגליו כו'. יעוין בב"ר פצ"ה י' שאמרו דרובן של סנהדרין משל יהודה היו, ולכאורה הרי שנינו ביומא כ"ו א דלא משתכח צורבא מרבנן דמורי אלא דאתי משבט לוי או משבט יששכר, ומקשי ואימא יהודה גמי דכתיב יהודה מחוקקי, ומשני אסקי שמעתתא אליבא דהלכתא קאמינא, והנה זה מפליא אחרי שרובן של הסנהדרין משבט יהודה היו והלא מהם יצאה תורה לכל ישראל שמעתתא אליבא דהלכתא, ויתכן שזהו אשר הדגישו ביומא שם לא משתכח צורבא מרבנן דמורי אלא דאתי משבט לוי או יששכר, שר"ל דבשאר השבטים מצוי רק שאנשים בגיל שלמעלה מאמצע שנותיהם, מבין ארבעים ומעלה, יהיו ראויים להוראה ע' סוטה כ"ב רע"ב ורש"י לק' פ"ו סע"ב, אבל מבני שבט לוי ויששכר משכחת שגם, צורבא מרבנן שזהו בחור חריף (ע' רש"י תענית ד' ע"א) יורה הלכה למעשה, שבחורי לוי ויששכר בידעם כי לא ישאו בעול פרנסת ביתם יכלו לפרוק מעל צוארם עול החשבונות הרבים ולהתייחד לתורתם ואומנתם, וכמו שאמרו במכילתא בשלח ט"ז ד הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצאו העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו הילך בתורתך אם לא, מכאן היה רשביי אומר לא ניתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן, הא כיצד, הוא יושב ודורש ולא היה יודע מהיכן אוכל ושותה ומהיכן היה לובש ומכסה, לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן, ושניים להם אוכלי תרומה, והנה כמו כן בני יששכר לא מעסקם פרנסתם כי אם מפרקמטיא של זבולן אחיו (ראה ב"ר פצ"ג), ובכן מבני יששכר יודעי בינה לדעת מה נעשה בישראל, בני יששכר צעיריו הם יודעי בינה לדעת מה נעשה, הלכה למעשה, אבל בני שאר השבטים בני ארבעים לבניה (אבות פ"ה מכ"ז) שמיני או נקרא הגיע להוראה, ולא היה שבט שלא העמיד שופט ונביא (סוכה כ"ז סע"ב) שהם ודאי אסקו שמעתתא אליבא דהלכתא.

יז. אלו בני בניו של הלל שמלמדיו תורה ברבים, בע"י

שיבואו לפניך ויקבלו דעתך, אם כי הם רשאים לקבל עליהם דינו של יחיד אבל אתה לא תשתדל בדבר להיות דין יחידי שאין דין יחידי אלא אחד.

יא. רש"י ד"ה אי קבלוך עלייהו לגמרי לילך אחריו בין לדין בין לטעות כו'. בחדרין כ' לא מחזור שאם קבלו טעותו וכי צריכא למימר שאינו משלם כו' אלא ודאי עיקר הפירוש אי קבלוך עלייהו סתם פטור מן התשלומין מאחר שהוא מומחה וקבלו עליהם בעלי דין הרי הוא כאלו נקט רשותא מריש גלותא ופטור מתשלומין שהם השליטים על עצמן כמו ריש גלותא על כל ישראל, ואי לא קבלוך עלייהו זיל שלים אחר שטעית ולא נטלת רשות מריש גלותא, וא"ת הא אמרינן לק' דאמרו ליה דיינת לון דין תורה ואפ"ה משלם מביתו ואמאי הא קבלוהו עלייהו, אינה קושיא דההוא כשאינו מומחה מיירי כו', ותגאונים ז"ל גרסו אי את קרית להו זיל שלים ואי אינהו קרי לך לא תשלם, כלומר אם אתה שלחת להם מעצמך וכפית אותם לדין שזהו כחו של מומחה שהוא רשאי לכוף ולדון זיל שלים אחר שלא נטלת רשות ואי אינהו קרו לך כלומר שקבלוך סתם לא תשלם, ולמדנו לפי גירסא זו דיחיד מומחה יכול לכוף ולדון והכי איתא בירושלמי כו' וכן נראה דג' הדיוטות יכולין לכוף ולדון דלא אלים יחיד מג' הדיוטות דכולהו דייני מתקנתא דרבנן, וכן נראה שאם הג' הדיוטות נטלו רשות מריש גלותא שפטורין מלשלם, אלא שהתוס' כתבו שאין להדיוטות נטילת רשות אלא לשעה הואיל ואינן בקיאי בדינין, וע' מרה"פ לירושלמי הכא ד"ה מומחה, בס' דברי חיים מהגר"י אורבך חו"מ סי' י"ד ובקונטרס החדושים מהגר"ד פרידמן מפנינסק שבס"ס שאילת דוד ח"ב ס"ו ע"ב — ע"ג ע"א ובס' שלש שיטות מהגר"א הלוי בעל ס' החכמה סוגיא דשקול הדעת.

יב. פשיטא מהכא להכא ומההתם להתם ומההכא להתם מהני כו'. במחלוקת בן מאיר נגד רב סעדיה גאון מביא בן מאיר ראייה מסוגיין שרשות לחבורת ארץ ישראל על חכמי בני הגולה ואין לבני הגולה רשות על בני א"י, וזהו ההיפוך מאשר לפנינו הכא, אמנם גם ר' אביתר הכהן מביא (ראה סעדיה ע' צ"ב) מכאן דאפי' ראש הגולה שבבבל אין רשות ולא שם בא"י מעולם, ובס' והזהיר ממר חפץ אלוף (ליפטיאה תרל"ג) משפטים (ו' ע"א ע"ב) מביא וכן אמר שמואל יטול רשות מראש גולה ופטור והוא שנטל רשות מראש גולה שבארץ ישראל ודן בבבל ובשאר ארצות כו' אבל אם נטל רשות מראש ישיבה שבבבל ודן בא"י אינו מועיל ואם טעה משלם, מ"ט לפי שבא"י נאמר שבט שנאמר לא יסור שבט מיהודה לפיכך רשותו פטור מן התשלומין בין בא"י ובין בכל הארצות אבל בבבל נאמר בה מחוקק כו' ולפיכך אינו מועיל רשותו בא"י לפוטרו מן התשלומין אבל בבבל ובשאר ארצות מועיל, ועוד הלכה למעשה רבה בר בר חנה היה בא"י, וטעה, בא לפני ר' חייא אמר לו אם קיבלוך בעלי הדיין עליהם בקנין לא תשלם, פטור אתה, ואם לא קיבלוך בקנין שלם תשלם להם, ותלקו חכמים בדבר, הרי רבב"ח היה לו רשות, האידך אמר לו ר' חייא שלם, ונתברר להם הדבר שמראש גולה שבבבל נטל רשות, וכיון שמר"ג שבבבל היתה רשות לפיכך א"ל ר"ח שלם שאין מועיל רשות בבל בא"י לפוטרו מן התשלומין, והשיבו חכמים תשובה ע"ה, ורשות בבל בא"י אינו מועיל, והרי רבה בר בר חנה כשהיתה לו מריבה עם ראש גולה שבא"י היה אומר לו איני צריך לרשותך, אלא אני נוטל רשות מאבא מרי ואבא מרי מרב שבבבל ורב מרי חייא דדור כו', ופתרו חכמים את הדבר ונתברר להם שכשנטל רשות רבה בב"ח לבבל לעירות שבין שתי הגבולין ונפסקה ההלכה שרשות בבל בא"י אינו מועיל לפוטרו מן התשלומין, וע' בענפי יהודה שם ובהקדמה שם ז' ע"ב — ח' ע"א שהתפלא על זה, והרי אנחנו רואים שכן הביאו גם ר' אביתר הכהן ובן מאיר ואכמ"ל.

יג. תוד"ה ואי לא זיל שלים, פי' בקונטרס וכו' וקשה דא"ב וכו', ע' בש"ד חו"מ סי' כ"ה סק"ל.

יד. דהכא שבט והתם מחוקק, בחדרין כ' כלומר ראש גולה